

Význam posudku lékaře při jednání se zájemcem o pobytovou sociální službu

Pro poskytovatele pobytových sociálních služeb je někdy zásadní otázkou, jaké informace o zdravotním stavu mohou ovlivnit proces uzavírání smlouvy se zájemcem o pobytovou sociální službu, resp. jaké diagnózy odůvodňují se zájemcem smlouvu neuzavřít, aniž by byl porušen zákon. Veřejný ochránce práv se setkává opakovaně s tím, že v této souvislosti dochází k pochybením.

Zákon o sociálních službách¹ v § 91 odst. 4 uvádí, že osoba, která žádá o pobytovou sociální službu, je povinna před uzavřením smlouvy předložit poskytovateli sociálních služeb posudek registrujícího poskytovatele zdravotních služeb v oboru všeobecné praktické lékařství o zdravotním stavu (pokud nejde o poskytování sociálních služeb ve zdravotnickém zařízení).

Posudek není náležitostí ani přílohou smlouvy (§ 91 odst. 2). Jeho význam je nutné hodnotit ve spojení s § 91 odst. 3, který říká, kdy může poskytovatel odmítnout uzavřít smlouvu s žadatelem, přičemž tento výčet je taxativní, tedy konečný a úplný. Podle tohoto ustanovení může poskytovatel odmítnout uzavřít smlouvu o poskytování sociálních služeb pouze, pokud: *a) neposkytuje sociální službu, o kterou osoba žádá, a to i s ohledem na vymezení okruhu osob v registru poskytovatelů sociálních služeb nebo c) zdravotní stav osoby, která žádá o poskytnutí pobytové sociální služby, vylučuje poskytnutí takové sociální služby; tyto zdravotní stavy stanoví prováděcí právní předpis*“.

Vyhláška² v § 36 stanoví, že poskytnutí pobytové sociální služby se vylučuje, jestliže:

- a) *„zdravotní stav osoby vyžaduje poskytnutí ústavní péče ve zdravotnickém zařízení,*
- b) *osoba není schopna pobytu v zařízení sociálních služeb z důvodu akutní infekční nemoci, nebo*
- c) *chování osoby by z důvodu duševní poruchy závažným způsobem narušovalo kolektivní soužití; to neplatí, jde-li o poskytnutí pobytové sociální služby v domově se zvláštním režimem.“*

Častým pochybením je nesprávný, resp. příliš široký, výklad možnosti odmítnutí s odkazem na duševní poruchu zájemce.

Odmítne-li poskytovatel (služby jiné než domov se zvláštním režimem) uzavřít smlouvu s odkazem na písm. c) ustanovení vyhlášky, musí se jednat o takový zdravotní stav (onemocnění), jehož projevem je chování, kdy by žadatel mohl narušovat kolektivní soužití závažným způsobem. Nestačí fakt diagnózy duševní

¹Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

² Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

poruchy, a to ani například schizofrenie. Důležité jsou projevy, průběh onemocnění, konkrétního zájemce.

Poskytovatel sociální služby domov se zvláštním režimem pak může odmítnout žadatele o službu pouze z důvodů uvedených pod písm. a) a b) ustanovení vyhlášky. Předpokládá se totiž, že cílová skupina tohoto zařízení trpí takovými onemocněními (chronické duševní onemocnění, závislosti na návykových látkách, syndrom demence), jejichž projevy by kolektivní soužití v běžném zařízení narušovat mohly.

V praxi však někdy poskytovatelé jiných zařízení než domov se zvláštním režimem odmítají uzavřít smlouvu s žadatelem např. z důvodu, že v lékařském posudku má uvedeno, že dříve užíval alkohol (popř. má např. diagnózu alkoholové demence). Taková skutečnost sama o sobě neznamená, že žadatel aktuálně trpí duševní poruchou, která by způsobovala narušování kolektivního soužití závažným způsobem. Abúzus alkoholu v minulosti není automaticky důvodem pro zařazení do cílové skupiny domova se zvláštním režimem. Vždy je nutné vycházet z **aktuálního zdravotního stavu**. Zvláště je-li pravidelně poptávána zdravotní anamnéza zájemce, sdělí lékař informace i vztahující se k minulosti a z posudku nemusí být zřejmé, které zdravotní problémy jsou svými projevy právě aktuální.

Předpokladem správné realizace odmítnutí žadatele s odkazem na jeho psychický stav je pochopitelně to, aby poskytovatel získal relevantní údaje od lékaře. Jinými slovy, pokud lékař poskytne údaje příliš obecné, například pouze diagnózu, nemá se poskytovatel ve většině případů oč opřít a informace musí být doplněny.

Zároveň však není možné, aby poskytovatel vyžadoval v době jednání o uzavření smlouvy více informací o zdravotním stavu žadatele, než potřebuje vědět za účelem vyhodnocení, zda jsou naplněny zákonné důvody pro odmítnutí žadatele. Informace o zdravotním stavu jsou podle § 4 písm. b) zákona o ochraně osobních údajů³ tzv. „citlivým údajem“. Poskytovatel sociálních služeb může podle citovaného zákona shromažďovat tyto údaje jen v nezbytném rozsahu. Porušení této povinnosti je správním deliktem.

Veřejný ochránce práv aktuálně provádí analýzu formulářů pro lékařský posudek, které používají někteří poskytovatelé sociálních služeb, právě se zaměřením na to, jaké informace o zdravotním stavu poptávají a zda je lékař případně v pozici, kdy ví, o jakou službu se má jednat, s jakou cílovou skupinou, a jaké informace o zdravotním stavu jsou relevantní.

Konečně dodávám, že v případě, že bude zájemce o pobytovou sociální službu odmítnut, má podle ustanovení § 91 odst. 7 zákona o sociálních službách právo dostat na svou žádost písemné oznámení o odmítnutí s uvedením důvodu, pokud o to požádá. Takové oznámení pak neúspěšný žadatel může použít u případného podnětu Inspekci sociálních služeb či stížnosti zřizovateli.

JUDr. Adéla Hradilová

³ Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.